Cumhurbaşkanlığı Seçimi ve Seçim Sistemleri Üzerine

İçeriği Yazan: Mehmet ÇAĞIRICI [1] Zaman: Per, 24/04/2014 - 12:12
Yazar Bloğuna Ekle: Yazarlar Bloğunda Görünsün

17 Aralık “Yolsuzluk ve Rüşvet” operasyonu ile yıpratılan AKP, beklenilenin aksine 30 Mart 2014 Yerel seçimlerinden oldukça başarılı çıktığı genel kabul gören bir değerlendirmedir. Yerel seçimlerden sonra sıra şimdi bu senenin Ağustos ayında yapılacak olan Cumhurbaşkanlığı seçimine gelmiştir. Cumhurbaşkanlığı seçimi eğer birinci turda % 51 oy alan aday olmazsa ikinci turun da yapılması muhtemel olan bir seçim olacaktır.

Ülkemizde bu sene Cumhurbaşkanı, ilk defa doğrudan halk tarafından seçilecektir. İktidar partisi AKP, henüz resmi olmasa da, cumhurbaşkanlığına aday olarak parti başkanı ve Başbakan R. T. Erdoğan’ı aday olarak göstereceğini kamuoyuna çok önceden duyurmuştur. Muhalefet partileri ise henüz aday tespiti ile meşguller.

Öte yandan halen görev başında olan Abdullah Gül’ün yeniden aday olup olmayacağı da bu konuda spekülasyon yapanları meşgul eden diğer bir sorudur. Bu bağlamda kafaları kurcalayan ana soru; eğer A. Gül yeniden aday olmayacaksa, neden Anayasa Mahkemesine başvurup, bu cumhurbaşkanlığı seçiminde aday olup olamayacağını sormuş olabilir, sorusudur.

Bilindiği gibi Başbakan Erdoğan; her şeyden çok Türkiye’deki parlamenter sistemi değiştirip yerine Başkanlık sistemini yerleştirerek, kendisi de bu sistemde Başkan olmak istemektedir.

Parlamenter sistemde (ve aynı zamanda yarı başkanlık sisteminde) Cumhurbaşkanı makamı ile Başbakanlık makamı ayrı kişilerin elinde iken Başkanlık sisteminde, özellikle R. T. Erdoğan’ın ala Türka dediği, kendine özel yapılmış olacak olan Başkanlık sisteminde, söz yerinde ise hem cumhurbaşkanı hem de başbakan aynı politikacının elinde birleşmektedir. Ayrıca AKP’nin o zamanki Türkiye’ye özgü başkanlık sistemi tasarısına göre, başkana, yüksek yargı kurumlarına atanan yargıçların sayısı ile ilgili, meclisi fes etmekle ilgili vs. çok geniş yetkiler tanınmaktaydı.

Parlamenter sistemde Başbakanı meclis seçerken, başbakanın oluşturduğu hükümeti meclis denetlerken ve hatta meclis, güven oylamasıyla hükümeti düşürürken başkanlık sisteminde hükümet başkanın emrinde fakat meclisin denetimi dışındadır. Dolayısı ile başkanlık sistemi daha çok yürütme ağırlıklı, parlamenter sistem daha çok yasama ağırlıklıdır. Bunun anlamı Başkanlık sistemi, başkanın olağanüstü yetkileri itibariyle diktatör eğilime çok daha müsaittir.

Ülkemizde böyle bir hükümet sistemi değişikliği, mutlaka Anayasa değişikliğini şart koşmaktadır. Geçtiğimiz dönemde bu bağlamda uzun uzun tartışılmış; TBMM’de temsil edilen partilerin oluşturduğu bir uzlaşma kurulu yeni bir anayasa yazmaya çalışmış; 1,5 yıldan fazla süren çalışmalar AKP’nin başkanlık sisteminde ısrar etmesi nedeniyle sonuçsuz kalmıştır.

Şimdi cumhurbaşkanlığı seçimi arifesinde Başbakan R. T. Erdoğan’ın gönlünde yatan aslanın hala

Bu sitedeki içeriklerin izinsiz alınması, kopyalanması, başka bir imza ile izinsiz ve "kaynak gösterilmeden" yayınlanması kesinlikle yasaktır. Tam bağlantıyı (link) ve yazar / çizer adını kaynak göstermek şartıyla, alıntı

başkanlık sistemi olduğunu, kendisi de gizlememektedir. Cumhurbaşkanlığı seçimi ile ilgili tartışmaların başladığı noktada Başbakan Erdoğan, kamuoyuna "*Gündemimizde barajsız dar bölge veya % 5 barajlı daraltılmış seçim sistemi değişliği*" olduğunu duyurdu. Eğer ülkemizde bir seçim sistemi değişikliği yapılacaksa, bu değişikliğin Anayasamızın 67. Maddesine göre mutlaka gelecek genel seçimlerden en az bir yıl önce yürürlüğe girmiş olması gerekir ki gelecek seçimde bu sistem uygulanabilsin.

Başbakan Erdoğan'ın tartışmaya sunduğu iki seçim sistemi;

- Baraj olmadan dar bölge seçim sistemi ve
- % 5 barajlı daraltılmış seçim sistemidir.

Bunlardan birisi yasalaşırsa ülkemizde "Genel" seçimlerde uygulanacak bir seçim sistemi olacaktır. Genel seçimler için, yani merkezi yönetim için seçim sistemleri, hangi objektif kıstaslara göre belirlenir?

Bu nesnel kıstas, anayasamızın 67. Maddesinin birinci ek paragrafında çok açık olarak belirtilmiştir: "***Seçim kanunları, temsilde adalet ve yönetimde istikrar ilkelerini bağdaştıracak biçimde düzenlenir***."

Peki, AKP ve lideri Başbakan Erdoğan 12 yıldır iktidarda olduğu halde neden şimdi seçim sistemini değiştirmek istemektedir? Veya onun seçim sistemini değiştirmekteki kaygısı ve motivasyonu ülkemizde uygulanan seçim sisteminin gerçekten "***temsilde adalet ve yönetimde istikrar"*** sağlanması mıdır, yoksa bununla bambaşka bir niyeti mi var? Şimdi bu sorulara yanıt arayalım.

Bir kere daha altını çizmekte yarar var. Değiştirilmek istenen seçim sistemi; "**Genel**" seçimler, yanı bütün Türkiye'yi yönetecek **merkezi** yasama(TBMM), dolayısı ile yürütme(T.C. hükümeti) organları için olacaktır. Nitekim yine anayasamızın 80. Maddesi, bu bağlamda şöyle hükmetmektedir:

"*Türkiye Büyük Millet Meclisi üyeleri, seçildikleri bölgeyi veya kendilerini seçenleri değil,* ***bütün Milleti*** *temsil ederler*"

O halde aranan yeni veya eski seçim sisteminde **iki** temel, nesnel ve **anayasal** ölçü vardır:

- Temsilde adalet, yönetimde istikrar ve
- **Bütün milletin** temsil edilmesi

Seçimler ister yerel olsun ister genel olsun; oylar, **her durumda** aday ve siyasi partilere özel, bölgesel ve yerel verilmektedir. Zaten pratikte başka türlü olması da olanaksızdır! Sorun; seçilecek olan aday veya partilerin **belirlenmesinde** verilen bu yerel veya özel oyların nasıl ve hangi **yöntemle değerlendirileceği** ile ilgilidir. Aslında konu, **matematiksel** bir hesaplama konusudur.

Eğer seçimlerin amacı; adayların, **yerel** yetkilerle donatılmış **yerel** görevler içinse, bu durumda zaten yerel ve adaylara özel verilmiş olan oylar, **mutlak çoğunluk** esasına göre hesaplanabilir. Yani bir bölgede verilen toplam oyların % 51'ni veya diğer adaylara göre en fazla oyu alan aday, seçilmiş olarak değerlendirilebilir. Ülkemizde yerel seçimler, muhtarlık, belediye başkanlı veya belediye meclis üyelikleri vs. bu yöntemle belirlenir.

Fakat eğer; anayasamızın da emrettiği gibi, seçim, bütün milleti temsil eden milletvekilleri için yapılıyorsa, o zaman yine adaylara ve partilere özel ve yerel verilmiş olan oyların seçilmiş adayın belirlenmesinde **mutlak çoğunluk, artık adil bir hesaplama yöntemi olamaz.** Çünkü seçilen artık, yerel yetkilerle donatılmış yerel bir görevli **değil**, aksine **tüm ülkeyi** temsil edecek dolayısı ile **tüm ülkenin vekâletini** alması gereken biridir.

Tüm ülkeyi ve milleti temsil edecek bir aday veya bir siyasi parti; sadece yerel, bölgesel ve özel oyların **mutlak çoğunluğu** ile **vekâlet alamayacağından**, bu noktada mutlaka bütün Türkiye'de

Bu sitedeki içeriklerin izinsiz alınması, kopyalanması, başka bir imza ile izinsiz ve "kaynak gösterilmeden" yayınlanması kesinlikle yasaktır. Tam bağlantıyı (link) ve yazar / çizer adını kaynak göstermek şartıyla, alıntı

verilen toplam oyların hesaba katılması şarttır. Tüm ülkenin oylarının dikkate alındığı bir hesaplama ise tek tek her bir aday için değil, sadece adayların ait olduğu siyasi partiler için olanaklıdır. Çünkü adaylar, bölgesel, yerel adaydır; fakat siyasi partiler genellikle, örgütlenme derecesine bağlı olarak bütün Türkiye'yi temsil etmektedirler.

Genel yani milletvekilliği için temel, nesnel ve anayasal ölçümüzü belirledikten sonra şimdi Başbakan Erdoğan'ın önerdikleri bu açıdan daha sağlıklı değerlendirmek mümkündür.

***

"**Barajsız Dar Bölge**" seçim sistemine göre, Türkiye; Türkiye'yi mecliste temsil edecek olan 550 milletvekili sayısı kadar seçim bölgelerine ayırmaktır. Bu sisteme göre seçim bölgeleri **azami** ölçüde **dardır**; çünkü bir seçim bölgesinden azami bir milletvekili seçilmektedir.

Dar bölge seçim sisteminde Türkiye genelinde orantısal olarak hesaplanan ve halen % 10 olan seçim barajı olmayacaktır. Başbakan R. T. Erdoğan'ın "**Barajsız Dar Bölge**" seçim sisteminin savunmasında, "barajsız seçim" argümanı , çok açık bir **demagojidir**. Çünkü bu sistemde zaten doğal olarak, yani otomatik olarak **birinci turda % 51 "bölgesel" seçim barajı** var demektir.

Eğer bir dar bölgede birinci turda herhangi bir aday % 51 barajını aşamasa, o zaman da ikinci turda **yerel baraj**, en az birinci turda en fazla oy alan adayın oranı kadar olacak demektir. Örneğin birinci turda aday A % 41 aldıysa, ikinci aday B % 40 ta kaldıysa, her ikisi de birinci turda % 51 barajı aşamadıklarından ikinci ve nihai turda adayların birinin bu bölgedeki kazanma şansı en az % 41 olmaktadır. Yani ikinci turda, ikinci başarılı adayın aldığı % 40 altında oy alan diğer bütün adayların hemen hemen hiçbir şansı kalmadığı için büyük ihtimalle seçimden çekilecekler, dolayısı ile örneğimizdeki ikinci turun **yerel barajı** da en az % 40 olacaktır.

Bu sistemde zaten oy değerlendirmeleri; ülke çapında değil de yerel yapıldığından, bütün milleti temsil edecek vekillere sadece yerel oyla vekâlet verilerek en büyük **adaletsizlik** yapılmasının yanında bir de otomatik olarak **bölgesel baraj** kamburu da eklenince, bu seçim sistemi, küçük siyasi partilerin adeta **idam fermanı** olacak demektir.

Nitekim bu sistemin uygulandığı ülkelerde yapılan bütün araştırmalar; "Bar Bölge" sisteminin küçük siyasi partileri siyasi yaşamdan silip süpüren, sonuçta iki partili bir siyasi yaşama dönüştüren sistemdir.

***

Aslında siyaset biliminde "**Barajsız Dar Bölge**" olarak adlandırılan bu seçim sisteminin tanımı "**Mutlak Çoğunluk**" sistemidir. "Mutlak Çoğunluk" demek adayların, matematiksel ifadeyle **%51** ve fazla oyla seçilmiş olması demektir. **Mutlak Çoğunluk**" sistemi, **ikinci turda** genellikle "**Nisbi Çoğunlukla**" birlikte uygulanır.

Başbakan Erdoğan'ın önerdiği ikinci seçim sistemi olan **"% 5 barajlı daraltılmış bölgeli"** seçim sistemi ise ülkemizde halen uygulanmakta olan seçim bölgelerini çok daha daraltarak, yani şimdiki seçim bölgelerini, bir bölgeden en fazla 5 veya 6 milletvekilinin seçileceği alt bölgeler halinde daha da küçültmekten ibarettir.

İkinci seçim sistemi esasında "Nisbi Çoğunluk" sisteminin dar bölgelere sıkıştırılmış durumudur. Bu cümlenin anlamını iyi anlamak için önce **Nisbi Çoğunluk** seçim sistemi üzerinde biraz durmak gerekir. Halen Türkiye'de uygulanan seçim sistemi nisbidir. Bunun anlamı, bir seçim bölgesindeki adayların ait oldukları siyasi partilerin aldıkları oylarının seçim bölgelerinde verilen toplama oya göre oranı, mutlak olmasa da yani % 51 oranını geçmese de milletvekili seçiminde temel oluşturmaktadır.

***

AKP ve Başbakan Erdoğan seçim sistemini değiştirmek istemesinin asıl nedeni, ülkede demokrasiyi geliştirmek ve anayasamızın emrettiği "Temsilde adaleti" sağlamak değildir. Başbakan ve AKP'nin bu niyette olmadıklarının kanıtı, bugüne kadar bu konuyu kendilerine hiç dert etmeden öylesine

Bu sitedeki içeriklerin izinsiz alınması, kopyalanması, başka bir imza ile izinsiz ve "kaynak gösterilmeden" yayınlanması kesinlikle yasaktır. Tam bağlantıyı (link) ve yazar / çizer adını kaynak göstermek şartıyla, alıntı

yönetmeleridir.

Başbakan Erdoğan'ın seçim sistemini değiştirmekteki **yegâne amacı**; kendisine ve partisi AKP'ye Haziran 2015 te yapılacak olan genel seçimlerde tek başına anayasa değiştirecek veya yeni anayasa yapabilecek bir ezici bir çoğunluğu sağlamaktır.

Bugüne kadar mecliste her istediği yasayı ve kararı çıkarmakta hiç tereddüt etmeyen Başbakan Erdoğan, bu defa da kendi partisinin çoğunluk çıkarlarına en uygun olan seçim sistemini de meclisten bir ay içinde geçirecektir. Bu sistem şimdilik muhtemelen, "**Barajsız Dar Bölge**" sistemi olacakmış gibi görünüyor, çünkü seçim yöntem simülasyonları, AKP'nin halen aldığı % 43,5 oy oranıyla AKP'ye en fazla milletvekilinin bu sistemle sağlanacağının hesabını yapmaktadırlar.

Fakat muhalefetin başarılı mücadelesi ve kamuoyunun baskısı ile, zayıf bir ihtimal de olsa, ikinci alternatifte meclisten geçebilir.

Ülkemize yakışır, anayasamıza en uygun ve temsilde en adil seçim sistemi, bana göre, mevcut seçim sistemin devam ettirildiği, fakat seçim barajının %3 veya en fazla % 5 çekildiği seçim sistemidir.

Yaşasın tam bağımsız ve gerçekten demokratik Türkiye!

Mehmet ÇAĞIRICI

mehmet.cagirici@politikadergisi.com

Yorumlar

- İç Siyasa [2]

Kaynak URL (*26/04/2024 - 19:02* tarihinde yazdırıldı):
https://www.politikadergisi.com/makale/cumhurbaskanligi-secimi-ve-secim-sistemleri-uzerine

Bağlantılar:
[1] https://www.politikadergisi.com/pd-uye/mehmet-cagirici
[2] https://www.politikadergisi.com/category/icerik-kategorileri/ic-siyasa

Bu sitedeki içeriklerin izinsiz alınması, kopyalanması, başka bir imza ile izinsiz ve "kaynak gösterilmeden" yayınlanması kesinlikle yasaktır. Tam bağlantıyı (link) ve yazar / çizer adını kaynak göstermek şartıyla, alıntı